

ВРЕМЕНИОБ

Оса Линд

КЊИГА СЛУЧАЈНОСТИ

Кредитни центар

Наслов оригинала
Åsa Lind, SLUMPENS BOK

Original edition by Rabén & Sjögren, Sweden
First published in 2009

Published by agreement with Rabén & Sjögren Agency

За издање на српском језику © Креативни центар 2011

књига пета
прво издање

Превод са шведског
Светлана Лучић

Уредник едиције
Љиљана Маринковић

Уредник издања
Наталија Панић

Лектура
Ивана Игњатовић

Дизајн
Андреј Војковић

Илустрација на корицама
Јелена Ристић

Припрема за штампу
Љиљана Павков

Издавач
Креативни центар, Београд, Градиштанска 8
тел.: 011 / 38 20 464, 38 20 483, 24 40 659
www.kreativnicentar.rs
e-mail: info@kreativnicentar.rs

За издавача
Љиљана Маринковић, директор

Штампа
Графипроф

Тираж
2.000

ISBN 978-86-7781-891-3

Издавање ове књиге помогао је *Saveij* за културу Шведске

КЊИГА ВРЕМЕПЛОВ

Оса Линд

КЊИГА СЛУЧАЈНОСТИ

Превела са шведског

Светлана Лучић

Креативни центар

Дан када је све почело из почетка

Хана Деметер стајала је у реду у *Најближем гу-ћану* и одлучивала се између јабуке и банане. У глави је правила списак предности и мана. Плус за банану јесте то што можете да је поједете брзо и заситите се. Минус је то што је банана помало смрдљива, исто као кувани карфиол и мокри пси, а Хана Деметер је мрзела све оно што смрди.

Јабука, с друге стране, лепо мирише. Али је напорно жвакати је. А и љуска може да се заглави међу зубима, па од тога можете скроз да полудите. То је нешто од оног што припада списку свега што мрзи, уз „мирис“ банане и мокрог пса, као и много тога другог на шта у том тренутку није желела да мисли.

Склонила је косу с лица, узела шналицу и причврстила је. Требало би да ошишам шишке, помислила је. Или да их пустим да порасту. Ужасно ме нервирају када су тако некако између. Боље је кад је или једно или друго.

Дуго или кратко.

Банана или јабука.

Живети или умрети.

„Еј?! Јеси ли будна?“

Жена за касом јој се осмехнула и њен глас звучао је пријатељски. Имала је дречавозелену кецељу с натписом *Најближи дућан* извезеним преко груди. Била је то најружнија кецеља коју је Хана икада видела.

„Једну ... овај, хтела сам једну јабуку“, рекла је и пружила новчић од пет круна. Жена га је узела и спустила у касу.

„Тачно толико. Хвала“, рекла је наглашавајући *хвала* и покретом главе показала јој чинију на пулту. „Можеш сама да узмеш. Узми највећу.“

Хана је пружила руку да узме јабуку, али је у истом тренутку угледала малу таблу која је стајала у корпи с воћем. Банане су биле јефтине. Коштале су само три и педесет.

„Ипак ћу да узмем банану“, рекла је.

„Банану?“

Жена је са забринутим изразом лица погледала у касу – а истовремено се неко у реду накашљао, неко други промрмљао је нешто о аутобусу, а Хана је поцрвенела, иако потпуно без разлога. Па није била њена грешка то што је ишло тако споро.

„Имамо и крушке“, рекла је жена. „Коштају исто колико и јабуке.“

Поново је погледала Хану и пријатељски се насмешила, као и раније. Њена коса била је велика, и коврцава, и боје лешника.

„Јеси ли сигурна да не желиш једну крушку уместо јабуке?“

Човек који је стајао одмах иза Хане полугласно је рекао: „Овде ће, човече, направити целу воћну салату док не завршимо“, а Хана је одмахнула главом и рекла: „Банану“, иако непотребно гласно; зграбила је ону која је била најжућа и стрпала је у торбу – зелену платнену торбу која је имала каишеве за рамена и у којој је, међу разним стварима, носила и уџбенике. Жена је слегла раменима, удахнула и испунила ваздухом плућа.

„Свене!“, повикала је ка плафону.

Потом се поново окренула према Хани.

„Нестало ми је ситниша“, рекла је. „То је тако типично за Свенеа. Увек заборави да допуни. Рекла сам му хиљаду пута: *Ееј Свене – сийниш!*, али он то стално заборавља. И сад ја стојим овде без ситниша. Зар то није заморно?“

У реду су се чули мрмљање и тапкање. Неко је повикао: „Аутобус!“ и пожурио напоље, а Хана је знала да ће закаснити у школу – да, сем ако не заборави на кусур и потрчи. У том тренутку. Одмах. Али није то учинила. Можда зато што је жена била толико љубазна према њој да су јој од тог осећаја ноге клецале, а уосталом и не можете тек тако истрчати из *Најближеј гућана*. Био је премали и превише тесан, натрпан стварима које уопште нису ишле једне уз друге. Жваке и шрафцигери. Лутке и хлеб. Лале у кантама на поду и ручно штампане мајице које

су висиле с плафона. Ако бисте истрчали напоље, повукли бисте са собом пола продавнице.

„Можда би желела једну књигу уместо тога?“, рекла је жена.

„Књигу?“, питала је Хана.

„Да, из кутије која је на улици. Половне књиге, три за десет круна, па ако узмеш једну књигу уместо кусура од један и педесет, у ствари ћеш зарадити...“

Наборала је чело и зажмурила на једно око.

„Један и осамдесет три“, рекла је Хана и пробила се напоље, поред људи у реду и између лала и мајица, дохватила једну књигу из кутије пред вратима и угледала аутобус како одлази са аутобуске станице и нестаје иза угла.

Стрпала је књигу у торбу, извадила банану и почела да размишља. Аутобуси су ишли сваких пет минута. Ако би сачекала следећи аутобус, закаснила би у школу отприлике седам минута. Ако би отрчала пречицом кроз парк, можда би стигла. А умела је да трчи. Могла је да побегне од било чега, осим од воза, како је бака обично говорила.

Али да ли је било вредно труда – да дотрчи знојава, без даха и црвена у лицу само да не би закаснила? И шта би више волела да буде? Висока и знојава нова девојчица у одељењу или висока и чиста нова девојчица која касни?

Било је лако направити избор.

Хана је села на клупу на аутобуској станици и почела да љушти своју банану. Ово ће бити дугачак

дан, знала је. Трећи дан у новој школи увек је био најтежи. Првог дана је само нова. И висока. Увек за главу виша од свих других. Висока и мршава, али то и није значило тако много. Не првог дана, а ни другог. Ни тај други дан обично није био неки проблем. Људи су тада имали обичај да јој приђу и њушкају. Да испитују ситуацију. Питају. Причају свашта. О наставницима или другим одељењима. Или о храни. Нешто безопасно што, у ствари, ништа не значи.

Али трећи дан.

Тада би се одељење одлучило. Као да су претходне ноћи сви били на тајном састанку на којем су расправљали о томе. Дошли су до заједничке одлуке. Бирали су име, гласали и изабрали победника: Хана Двометрашица.

Или чак Хана Трометрашица. Или само Смотана, или Погуб. Или Штреберка. Иако је то било пре него што је научила да ћути на часовима математике и да не уради све задатке у књизи за недељу дана. Бити превише паметан јесте оно најгоре. Када наставници хоће да је покажу пред одељењем или када узвикну: „Ау! Па ми у одељењу имамо математичког генија!“

Не, било је важно бити што мање примећен. Као да је читава идеја о одласку у школу то да је школа место где се најбоље можете сакрити – ако сте дете и не желите да вас превише примећују.

Хана је прогутала последњи комад банане у трепутку када је аутобус стигао. Осврнула се да пронађе

канту за отпатке, али није било ниједне, па је уместо тога ставила кору од банане у торбу. У аутобусу је показала своју карту и скоро да је морала да се посвађа с возачем како би га уверила да стварно има дванаест година и да може да се вози са зеленом школском маркицом. Тек онда ју је пустио да прође.

Утонула је у једно од слободних седишта.

Возити се аутобусом – то би исто могло да буде нешто што смрди ако људи имају превише колоњске воде или парфема на себи. Или ако пада киша и ако је гужва. Тад је као да седите у мокрој вуненој чарапи. Мада је тај дан био прилично добар за аутобус, са седиштем и местом до прозора.

Дисала је у прозор и забављала се мишљу о томе да би школа на неки тајанствен начин могла да нестане преко ноћи. Да би школска зграда могла да се претвори у огромног пужа који би нестао у даљини, у дубоким шумама, и оставио за собом само слузав траг. Али онда не би добила школски ручак, а то је, наравно, био минус.

Тако је то било све време.

Све оно добро повлачило је за собом и нешто лоше.

Уосталом, не би било неке разлике кад би баш ова школа нестала. Онда би само имала гомилу неприлика око проналажења неке нове. Зато није била ни срећна ни разочарана кад је аутобус скренуо у улицу Рингвеген и када је видела да школа и даље стоји ту, као и претходног дана – угласта грдосија од

црвене цигле. Школско двориште било је празно и пусто, а велики сат на зиду изнад улаза показивао је осам и пет. Хана се попела степеницама на други спрат прескачући по два степеника. Под у ходнику се сијао и осећало се средство за чишћење. Јакне су висиле на кукама, тихе и беживотне, празних рукава, а из учионице се чуо глас наставнице: „... биће врло узбудљиво чути шта имате да...“

Хана је покуцала и ушла.

Све главе окренуле су се ка вратима, ка њој. Кикот је зашумео од клупе до клупе. Сасвим тихо, али ипак чујно, а она је могла да наслути брзе погледе које су размениле неке девојчице у првим редовима. Али Хану није било брига.

„Извините“, рекла је. „Извините што касним.“

Тако је требало да се каже. То су биле праве речи баш тада, када је ушла у учионицу, а час је већ био почео. Најбоље би било да изгледа помало тужно, али јој то није пошло за руком. Није била баш добра глумица.

Наставница, округла жена у карираној сукњи, устала је од катедре и осмехнула се.

„Добро јутро, Хана. Долазиш баш у правом тренутку. Управо смо намеравали да почнемо са испитивањем.“

Накривила је главу и погледом почела да испитује Хану, од шналице до црвених патика за баскет и онда опет назад. Хана се осетила помало несигурном. Очекивала је неку врсту опомене. Нешто о

томе како се сви у одељењу труде да долазе на време или како се наставница нада да јој то неће поста-ти навика. Али – испитивање? О чему је говорила? И још с тим чудним осмехом?

„Па да, сигурно се сећаш онога што смо се дого-ворили јуче на шведском?“

Андешон, помислила је Хана. Презива се Анде-шон. Или је било Пешон? Нервирало ју је што не мо-же да се сети њеног презимена, а још више што ни-је могла да се сети онога што је наставница рекла на шведском претходног дана. Сетила се само тога да је и тада носила карирану сукњу, али с мањим квадратићима и тамније сиву.

„Да данас донесете неку књигу и да друговима из одељења испричате нешто о њој.“

До ђаволааа, помислила је Хана.

„А пошто ти већ стојиш ту, онда...“

Испружила је руке.

„... па, онда би могла и да почнеш, зар не?“

Хана је схватила да је улетела право у замку. Ова наставница била је подмукла и зла особа. Сва та за-обљеност и карираност биле су само маска.

„Сигурно ниси заборавила да донесеш књигу?“

Карирана наставница звучала је прилично за-интересовано, али је Хана одлично разумела оно што је у ствари говорила. Знам да си заборавила, ти мала уображена, рекла је. Али мене не можеш да превариш, разумеш ли? Овде ја одлучујем.

Хана је размислила о могућностима.

Могла је, наравно, да слаже. Да каже како је породична библиотека, нажалост, остала у замку у Француској или да су све њене књиге нестале у селидби – да, са опремом за физичко и оценама из претходне школе. Али није желела да се разбацује лажима. Њих је смела да користи само у случају највеће нужде, а ово је сигурно могло да се реши на неки други начин. Спустила је торбу на под како би добила мало на времену. Торба је тупо ударила.

Банана или јабука, помислила је Хана и узвратила осмехом – својим најљупкијим осмехом – карираној наставници која се сасвим сигурно звала Андешон.

„Наравно да сам донела књигу“, рекла је.

Сагла се и у торби потражила књигу из *Најближеј дућана*.

„Заправо сам се одлучивала између отприлике њих шездесет“, рекла је. „Али сам донела баш ову.“

Усправила се с књигом у руци. Није била нарочито велика, али ни сасвим мала. Повезана у смеђу кожу, мека, нежна и глатка. На корицама је малим светлим словима било написано *Књиџа случајности*. И то је било све. Без текста на полеђини, без имена писца. Могла је бити било о чему и Хана је одлучила да јој се та књига допада. Баш зато. Показивала је тако мало својом спољашњошћу.

Наставница Андешон села је за катедру.

„Е да, биће занимљиво чути шта имаш да кажеш о књизи коју си изабрала“, рекла је. „Изволи, позорница је твоја наредна три минута, почев од сада.“

Хана се окренула ка одељењу.

Протегла се. Стајала је тако, висока и правих леђа. Црна коса била јој је скупљена у плетеницу. Дубоке црвене патике за баскет с белим пертлама. Лепршаве свилене црне панталоне и кошуља на плаве штрафте, која је у ствари била горњи део дедине пицаме – али је он умро и пицама му више није била потребна. Бака је такође умрла и у ствари није било нормално то што је познавала толико људи који су умрли. То је било још нешто што је припадало списку свега онога што је мрзела. Нешто од оног стварно лошег, што није имало везе ни са чим добрим.

То што су људи умирали и нестајали.

Упутила је поглед једној од девојчица које су седеле сасвим напред.

„Ову књигу“, рекла је и одмерила је у руци изненадивши се због њене тежине, „... веома је тешко описати – па сам мислила да почнем тако што ћу прочитати нешто из ње. Па да чујете о чему је ту заправо реч.“

И тако је отворила књигу негде у средини. Прочитала је прву реченицу на коју налетела – читала је полако, најдраматичнијим могућим гласом.

„Изненада се на вратима зачуло куцање...“

Изненада се на вратима зачуло куцање.

Хана се тргла.

Неколико других ученика такође је поскочило у клупама, а неколико њих се насмејало када је истовремено један полицајац широких рамена ушао у учионицу. Брзо је климнуо главом наставници Андешон и потом се окренуо ка одељењу.

„Добро јутро, децо. Зовем се Јеспер Круна“, рекао је.

У одељењу се ту и тамо зачуло понеко *добро јуџиро* као одговор и из задње клупе једно једва чујно: „Полицајац, смешни пајац.“ Наставница је одмах устала.

„Осијане, то уопште није смешно“, рекла је. „Такве глупости не намеравам...“

Јеспер Круна ју је прекинуо.

„Елем, колико данас овде има ученика?“, питао је.

„Двадесет ... двадесет седам“, рекла је она. „Али због чега је све ово? Да ли се нешто десило?“

„Па доћи ћемо и до тога. Прво би требало сви да се смиримо“, рекао је Јеспер Круна.

Хана се одмакла неколико корака уназад и помислила да је све то грешка. Андешонова је бројала као кокошка јер није било двадесет седам ученика. Било их је двадесет осам. Пажљиво је подигла своју торбу с пода и стрпала књигу у њу. Јеспер Круна прелетео је погледом по одељењу, заденуо палце за свој широки појас и заклатио се од врхова ножних прстију. Верујте ми, као да је говорио. Само ми верујте и све ће бити добро.

Али се наставница није предавала.

„Да ли је ово нека врста вежбе?“, питала је. „У том случају, питам се...“

„Питања ће, као што смо рекли, морати да сачекају“, прекинуо ју је Јеспер Круна. „Сада ме само пажљиво саслушајте. Објаснићу вам шта треба да радите.“

Направио је кратку паузу и сачекао док се заиста није чинило да сви слушају, чак и карирана наставница Андешон.

„Хоћу да устанете, ред по ред, и да изађете у школско двориште, па да пођете даље улицом, све до парка. Тамо чекајте код фонтане с морском сиреном. Знате на коју фонтану мислим, зар не? Она зелена дама која просипа воду по необично ружној риби.“

Ђаци су се насмејали и климнули главом. Наравно да су знали.

„Добро“, рекао је Јеспер Круна. „Не морате носити јакне и торбе. Само право до сирене и тамо чекајте даља упутства. Јесте ли разумели?“

Ђаци су поново климнули главом, овог пута мало полетније, а неко се усудио да каже: „Yes, sir!“ Наставница је спустила шаку на руку Јеспера Круне.

„Онда ћу ја само да тркнем до зборнице и узмем своју торбу, па ћу се онда вратити овамо и...“, рекла је.

Полицајац ју је трећи пут прекинуо.

„Никакве торбе, никакве јакне!“, рекао је врло јасно. „Ви идете с првом групом. И постарајте се да сви пређу улицу. Да ли је то јасно?“

Наставница је невољно одговорила *ga*, а Хана је у тишини направила списак *Добрих њрекигача* и на њега уписала име Јеспера Круне. У исто време било

јој је помало жао кариране наставнице Андешон, јер она сама није имала намеру да остави своју торбу.

„Е тако“, рекао је Јеспер Круна. „Онда да почнемо. Први ред креће сада!“

Руком је показао на ред најближи вратима. Седморо деце послушно је устало и изашло, праћено одлучном наставницом. Хана је сачекала да трећи ред измаршира напоље, па им се прикључила.

Напољу, у ходнику, срели су и друга одељења, која су сва била на путу ка излазу из школе. Убрзо су настале збрка и пометња и сви су имали различита објашњења за оно што се дешавало. Неки су говорили о претњи бомбом, док су други тврдили да је директор полудео и да држи ученике З_в као таоце у сали за физичко. Већина је ипак веровала да је то вежба и нико није изгледао стварно забринуто – нарочито када се проширила гласина да ће школа бити затворена до краја дана. Наставници су покушавали да држе своја одељења на окупу, док су полицајци истовремено покушавали да смире и убрзају реку деце која се кретала степеништем.

„Само наставите право! Све је у реду, само наставите право!“

„Наћи ћемо се код фонтане, држите се својих одељења!“

Гужва је постајала све већа и Хана је почела тешко да дише. Није волела да се нађе у гужви, посебно не са онима које није познавала. То је сасвим

сигурно било нешто од онога што се налазило на списку свега што је мрзела.

Не успоравајући, одвојила се од главног тока и приближила зиду, а потом је шмугнула кроз прва одшкринута врата. Зауоставила се одмах иза њих, приљубила уза зид, задржала је дах и ослушнула. Бат и разговор из ходника замирили су у даљини. Све је постало тихо и мирно. Тек тад се усудила да се опусти и почела је да се смеје. Зборница. Ту је завршила! И с бомбом и без ње – била је сама у најсветијој и најтајанственијој просторији у читавој школи, што је била прилика коју је морала искористити на најбољи могући начин.

Почела је од фрижидера.

Пола сата касније Хана Деметер била је на путу кући. Осећала је на рамену дивну тежину торбе напуњене свим оним што је нашла у чајној кухињи у зборници: били су ту велики округли сир, црни хлеб, кесица сувих кајсија, паковање кафе и кесица сувог грожђа. У рукама је носила белу картонску кутију из посластичарнице *Круна*. Још није била погледала унутра, али је слутила да се ту налази торта. Такав је био осећај – због тежине.

Није била дуго у зборници, али је остала самим довољно да би пронашла торбу наставнице Андешон. Торба је била црна и четвртаста, с твр-

дим ивицама и чврстим ручкама. Хана је прегледала новчаник и сазнала је да је име наставнице Андешон Дорис и да има пса. У сваком случају, у новчанику је, иза возачке дозволе, држала три слике црне пудлице. Хана је пребројала новац, али ништа није узела, само је на једној новчаници од 100 круна написала: *Уйозорење! Фалсификаци!*

Потом је прошла кроз сметларник и пронашла излаз из школе на задњој страни зграде.

Провукла се испод ограда и изашла на улицу, где се група радника који су поправљали пут свађала с таксистом. Нико није приметио Хану, која је, заклоњена булдожером и камионом, напустила школу.

Хана је била задовољна.

Кад се све сабере, био је то школски дан најбоље врсте – кратак и поучан. Требало је заправо да оде кући и распакује торбу, али није то желела. Не баш одмах. Желела је што дуже да задржи тај диван осећај слободе, среће и богатства. Имала је неколико сати пре него што ће се Мама Д запитати где је, а било је толико тога другог што је могла да ради уместо да оде кући. Могла је да оде у библиотеку. Или да негде седне и ужива на јесењем сунцу у измаглици, да направи први списак тог дана и допустити посластичарници *Круна* да је почастити свечаним ручком.

Можда је то шлаг-торта, ако има среће.

Али је прво морала да уради нешто друго. Нешто што јој је било у мислима још од тренутка када је

Јеспер Круна ушао у учионицу. Села је на клупу код аутобуске станице, ставила кутију поред себе и ископала књигу из торбе. Приљубила је нос уз њу и удахнула мирис. Да, било је баш као што је мислила. Мирисала је попут бакине старе кожне јакне, оне црне што је увек висила на засебној вешалици код степеница које су водиле у подрум. Или је, у сваком случају, обично висила тамо. Како год да је било, више није знала. Можда није било ни јакне, па чак ни вешалице.

Црна, помислила је Хана. С карираном поставом и много џепова. Марамнице, кутијице с таблетама, каменчић, осушен цвет, чешаљ, исечак из новина, допола попушена цигарета. Бака је сакупљала... Не, некада давно је сакупљала. Све. Џепови су јој били пуни свега онога што ју је занимало, што је волела, онога што је било добро имати код себе. Марамнице када плачете. Бомбоне када бисте нешто појели.

Хана је отворила књигу и почела да чита, тихо мрмљајући: *„Гелава дама чезнула је за грушћивом...“*

Даље од тога није стигла јер ју је већ у следећем тренутку нешто напало – нешто мало, тамно и длакаво.

Хана је вриснула.

Измакла се и покушала да се ослободи длакаве животиње која јој се прилепила за раме. Шта је то било?! Веверица? Пацов? Звер је попустила стисак, пала

на земљу и одскакутала улицом, у цикцак између аутомобила, а онда је поскочила за аутобусом. Хана је кренула за њом без размишљања, потрчала је између аутомобила да би ухватила тог чупавог псића – јер, да, била је сигурна да је то ипак мали пас.

Али било је прекасно.

Насред улице лежало је нешто спљоштено и беживотно, нешто што је прегазио камион. Било је мртво. Морало је бити мртво. Ништа није могло бити тако спљоштено и још живо. Око Хане су јурцала возила. Аутомобили су трубили, кочили, скретали, али све што је она видела био је тај мртви пас.

„Дођи овамо!“, чула је глас одмах поред себе. „Дођи, па идемо назад. Можемо попити шољу кафе или тако нешто. Или чај. Је л’ пијеш чај? Или топлу чоколаду?“

Хана је одвратила поглед од прегаженог пса. Поред ње је стајала жена из *Најближеї гућана* са својом дречавозеленом кецељом. Пажљиво је спустила руку на Ханина леђа.

„Хајде“, замолила је. „Молим те. Због мене.“

Хана је прогутала пљувачку. Покушала је да се ослободи мучнине.

„А шта је са псом?“, рекла је.

Жена је почела да се смеје и сагла се, дохватила је прегаженог пса и повукла Хану на тротоар, на сигурно. Потом је подигла јадну малу животињу – пустила ју је да се љуља између палца и кажипрста пред Ханеним очима – покушавајући да се суздржи од смеха.

„Перика. Перика госпође Вилтон“, рекла је.

И Хана је тек тад схватила.

Није било никаквог мртвог пса. Никакве мртве веверице, нити пацова, само прегажена перика, а се неба се чуо глас који је узвикивао: „Хвала, хиљаду пута хвала!“ Хана је погледала горе. На тераси на другом спрату исте оне зграде у којој је био *Најближи дућан* седела је једна старија дама. Њена бела глава сијала је као јаје на сунцу.

„Она је ћелава“, рекла је Хана.

„Да, потпуно невероватно ћелава. Нема ни једне једине длаке на глави“, рекла је жена из *Најближег дућана* и викнула према тераси да ће се попети и да ће донети перику. Потом се окренула ка Хани.

„Немој никуд да одеш. Сачекај овде, враћам се за две секунде.“

Само две секунде, помислила је Хана и климнула главом. Покупила је своје ствари с клупе и полако почела да броји – избројала је до 183 док жена није изашла из зграде. Као да су се раније све договориле, заједно су ушле у продавницу.

„Мислила сам да хоћеш да се убијеш“, рекла је жена. „О боже, зар ниси видела камион?! За милиметар си избегла да те прегази. Не претерујем. Пет милиметара! Стварно хоћеш да кажеш да га ниси ни видела?“

„Не знам. Само сам мислила на пса“, рекла је Хана.

Жена се осмехнула и пружила руку.

„Ја сам Вера“, рекла је, па су се потом руковале и Хана је рекла своје име, своје пуно име.

„И извини за јутрос“, рекла је Вера. „Мислила сам на то целог дана. Осећала сам се ужасно глупо после – како сам те само натерала да узмеш књигу! Каква црна књига?! Уместо пара?! То се не ради. Треба прво питати, у сваком случају. Дати људима прилику да одбију. Не воле баш сви књиге, зар не? Е да, ја се иначе презивам Смит. То ми је, значи, презиме.“

Хана није баш знала шта да одговори. Било је тако много тога између чега је могла да бира.

„Је л’ она сама?“, питала је напослетку.

„Шта? Ко то?“, рекла је Вера.

„Она тета“, рекла је Хана. „Госпођа Вилтон.“

„Да, потпуно невероватно сама“, рекла је Вера. „Има обичај да сиђе пет пута дневно најмање. Купује смешне ситнице – марамице, шибице и жваке. Купује и купује само да би мало поразговарала с неким или чак ни то. Чини ми се понекад како само жели да стоји у реду.“

Ставила је једну хоклицу поред пулта и упитала Хану да ли хоће обичан чај или чај од камилице – „Нешто што смирује, знаш. Ја га пијем све време.“ Хана је одабрала обичан чај, а Вера је нестала иза завесе на пруге у задњем делу продавнице. Отварала је и затварала врата ормарића и чуло се како испира нешто водом.

„Зар не можете да позовете и госпођу Вилтон?!“, викнула је Хана.

Вера је подигла завесу и погледала у продавницу. „Госпођу Вилтон? Стварно то мислиш? Озбиљно?“, рекла је.

Хана је осетила како мора да објасни.

„Па да, јер ја имам нешто, овај, нешто што можемо да поједемо“, рекла је и показала кутију. „Можемо да прославимо то што смо спасле њену перику.“

Вера се насмејала и поново заронила иза завесе. Хана је села на хоклицу, погледала ручно штампане мајице које су висиле с плафона и претпоставила да су оне дело Вере Смит. Личиле су на њу на неки начин. Много различитих боја и обле, раштркане шаре. Превише свега, али ипак прилично лепо.

Вера је изашла са три шоље и ставила их на пулт.

„Наравно да ћемо позвати госпођу Вилтон“, рекла је. „То је одлична идеја! Идем горе да је питам, а ти можеш...“

Звонце изнад врата је зазвонило и у продавницу је ушао човек у црном оделу.

„Затворили смо, нажалост“, рекла је Вера скидајући кецељу.

„Али на вратима пише да је отворено“, рекао је човек.

„Имали смо провалу“, рекла је Вера. „Управо сам разговарала с полицијом. Не смем да пипнем ни мрвицу док они не дођу. Доћи ће да напудеришу зидове и да изврше увиђај на месту злочина или како се то већ зове.“

Човек је изгледао престрављено и истог тренутка изашао је напоље, а Вера је намигнула Хани и онда и сама нестала. Пре него што је изашла, окренула је натпис на вратима, па је *Отворено* постало *Затворено*.

Хана је ушла у кухињицу иза завесе. Потражила је и нашла оно што јој је требало, тако да је скоро све било готово кад се Вера вратила с госпођом Вилтон. Чиста крпа као столњак. Два чајника која су се пушила. Тањирићи и кашике. Мед и поред хоклице две празне гајбе пива за седење. На пулту је стајала кутија из посластичарнице *Круна*, и даље неотворена, јер је то било једино што Хана није стигла да уради.

„Невероватно“, рекла је Вера. „Чак и салвете. Зар имам салвете?“

„Лежале су испод кеса с храном за мачке“, рекла је Хана.

Поређала је шоље и кришом погледала госпођу Вилтон.

Има бар сто година, помислила је Хана.

Госпођа Вилтон је села на хоклицу. Носила је дугу црну хаљину с високом крагном и помало мирисала на зачинске биљке. Око врата је имала огрлицу од белих бисера. Њено лице испод разбарушене перике, упркос борама, било је јасних и оштрих црта, а нос јој је био прилично велики. Било је тешко рећи да ли је ружна или лепа, а највише од свега личила је на неку птицу – роду или можда пеликана. Неког заиста старог пеликана.

Који је видео цео свет, помислила је Хана и изненада је пожелела да каже. Да објасни. Да каже ко је и одакле је дошла, да каже било шта: нешто о бакином албуму или декином дрвету јабуке које је било право чудо. Или да пита ту стару даму да ли зна за неко пиће или лек од којег би Мама Д била мање луда, у сваком случају кад је луда на онај ужасан начин, када мора да виче и звижди.

Зато што је то тако.

Мама Д је луда. Не помало необична, нити чудна, нити посебна, него просто и једноставно луда, потпуно поремећена, толико да неко мора да води бригу о њој. Да је заштити од знатижељних комшија и постара се да никог не узнемирава како не би морале поново да се селе – пре него што неко дође, покуца на врата и запита се шта се дешава или пре него што позове полицију.

У Хани је све горело од онога што није рекла и што није могла да каже. Помозите ми, помислила је и у истом тренутку наљутила се на саму себе. Зато што је она била јака, а не слаба, у сваком случају јача од Маме Д, која је била као најфинија порцеланска ваза, као фигурина од стакла – ломљива, крхка – и била јој је неопходна заштита. А то је значило да Хана није смела да прича. Чак ни да сања о томе да нешто каже или да испусти неки звук, помислила је Хана и загледала се у чајник.

„Како је одједном постало тихо“, рекла је Вера.

„Размишљамо“, рекла је госпођа Вилтон. „Зар не, Хана?“

Хана је подигла поглед.

„Па, шта мислиш?“, рекла је госпођа Вилтон.

„О чему то?“, рекла је Хана.

Госпођа Вилтон је подигла обрве и тек тада је Хана видела да су оне биле нацртане – две као угаљ црне, танке и помало извијене линије.

„О перици, да почнемо с њом. Вера тврди да добро изгледа. Скроз океј, каже она. Зар ниси тако рекла, Вера?“

Вера је климнула главом и сипала чај у шоље.

„Да, мислим да изгледа одлично. Треба је само мало зачешљати и биће опет као нова.“ Потом је поново климнула главом и деловала је потпуно искрено. Али госпођа Вилтон је уздахнула и окренула се према Хани.

„Шта ти мислиш?“, рекла је.

Окренула је главу како би Хана могла да види перику и с друге стране. Или, боље речено, да види шта је остало од ње. То што је госпођа Вилтон имала на глави није личило на косу, већ више на шубару која је имала ту несрећу да се заглави у косици за траву.

„Па не знам како је изгледала раније“, рекла је Хана.

„Без обзира на то“, рекла је госпођа Вилтон.

„Онда мислим да сте лепши без перике“, рекла је Хана.

„У том случају“, рекла је госпођа Вилтон суво, „сигурно изгледа потпуно ужасно.“

Еlegantним покретом скинула је перику с главе, отишла до канте за ђубре код врата и пустила перику да падне међу лепљива паковања од сладоледа и изгужване тикете за лото. Потом је, попут нацртане црно-беле краљице, поново села на хоклицу као на неки престо. Беле чарапе, црне ципеле. Црна хаљина, глатка бела глава.

„Могле смо ипак да покушамо да је очешљамо“, рекла је Вера и послужила госпођу Вилтон обичним чајем, а не камилицом, и ставила је мед а да је није ни питала. Хана је претпоставила да се доста добро познају. То им није био први пут да заједно пију чај.

„Да, без сумње“, рекла је госпођа Вилтон. „Могле смо да покушамо, али не би помогло. Понекад, драга Вера, морамо погледати истини у очи – чак и када то није баш пријатно.“

Окренула се Хани.

„Вера Смит није баш прецизна са истином. То си сигурно већ приметила.“

Хана није одговорила, а Вера се само насмејала.

„Али је добар човек“, наставила је госпођа Вилтон, „а то понекад вреди исто колико и искреност. Треба то запамтити. Вера лаже као што коњ каска, али никад не издаје своје пријатеље – у том смислу врло је поуздана.“

Хана је пажљиво слушала речи госпође Вилтон. Чула је и онај други, нечујни језик, који се нала-

зи испод самих речи и који можете да прочитате у очима, видите у гестовима или га чак осетите по мирису.

Нечујно питање госпође Вилтон било је јасно и разговетно.

Ко си ти?, питала је знатижељно. *Ко си ти?*

Хана је била на опрезу и у њој је севало: *Престани! Пустии ме!*

Госпођа Вилтон је незнатно савила врат, као у наклону, али тако благо да Хана није била сигурна да је добро видела.

Вера је застењала: „О не! Па је л’ опет седите и размишљате? Шта то радите? Где нестаде журка? Зар није требало да једемо тарту? Да прославимо то што је извесна особа спасла перику ризикујући сопствени живот. Да, перику коју је друга особа бацила а да није ни пробала да је поново очешља.“

„Што је учињено врло храбро, односно паметно“, рекла је госпођа Вилтон.

А Хана је отворила кутију.

Шлаг-торта, баш као што се и надала, и већ следећег тренутка могла је да се опусти и почне да ужива у слатком и укусном. Ни Вера ни госпођа Вилтон нису постављале уобичајена питања која одрасли постављају – о томе колико година има, или чиме се њени родитељи баве, или колико је у ствари висока, а није их занимало ни то зашто није у школи.

Не, нису заправо уопште постављале било каква питања која би је узнемирила. Нису се ни запитале

зашто је на торти црном чоколадом било исписано:
Срећан педесетии рођендан, Дорис!

Када је Хана стигла кући, Мама Д стајала је у великој соби и пеглала. У купатилу се окретао бубањ машине за прање веша, а кошуље су се сушиле над кадом. На поду у кухињи стајала су два велика лавора пуна воде и нечег што је личило на мајице, тамне у једном, а светле у другом лавору.

„Ђао, стигла сам“, рекла је Хана.

Мама Д је оставила пеглу и загрлила је.

Те мршаве руке.

Груб, топао загрљај.

„Како је било у школи данас?“

„Неуобичајено добро“, рекла је Хана.

„Шта си научила?“, питала је Мама Д.

Хана је удахнула мирис тек опраног и испегланог веша и рекла да је научила како су суве кајсије богате калцијумом, а то је било потпуно тачно. Прочитала је то на кесици коју је узела из зборнице.

„Добро је“, рекла је Мама Д. „Добро је што толико тога различитог учиш.“

„Напољу данас мирише на деду“, рекла је Хана.

„Као када је имао обичај да заложу на пролеће. Када би изграбуљао осушену траву, знаш. И поспремим амбар.“

„Зар сад није јесен?“, рекла је Мама Д, окренула се и узела пеглу.

„Па да, али више је мирисало на пролећно него на јесење спремање“, рекла је Хана. „Осећају се различите врсте дима на јесен и у пролеће. Пролећни дим мирише више...“

Вештачки – намеравала је да каже, али је заћутала. Било је прилично заморно разговарати с неким ко не слуша. Уместо тога, отишла је у кухињу и извадила храну из торбе. Направила је кафу и сендвиче, а тарту ставила на тацну – ону половину која је остала после перика-журке у *Најближем гућану*.

Поставила је све на послужавник и однела Мама Д.

„Дођи, сешћемо код прозора“, рекла је.

Мама Д је оставила пеглу и села у фотељу. Због те фотеље, софе на извлачење и кревета стан су издавали као намештен. Да, и због телевизора који су користиле као сто. Хана је ставила плави столњак преко њега, па се скоро могло поверовати да је то прави сто.

Јеле су и само мало разговарале.

Потом се Мама Д вратила пеглању. Узимала је једну по једну ствар из велике корпе за веш од светлоплаве пластике, пеглала их, савијала и стављала на различите гомиле на софи. Панталоне на једну, а кошуље на другу, према величини и боји. Чарапе смотане у уредне лоптице наслагала је у облику пирамиде.

Хана је извадила оловке и блокове за белешке и средила своје спискове. *Волим, Мрзим*. Чај *Earl Grey*. Септембарско сунце. Прегажене псе. Вера Смит и госпођа Вилтон нашле су се, наравно, на списку ИО, то јест на списку *Интересантних особа*. За Верино име изабрала је црвену оловку, док је госпођа Вилтон – ту је морала дуго да размишља – захтевала сребрну.

Дорис Андешон уписала је на два списка.

ТОТ и *Ойрез*, а прва скраћеница значила је *Тичично ојаки тииови*.

Када су спискови били готови, написала је писмо баки. Одужило се јер је тог дана било забавно писати. Ставила је писмо у коверат и залепила га. Адреса је била уобичајена – *Баки на небу*.

А Мама Д пеглала је одећу.

И простирала веш.

И испирала мајице.

И ширила уже за сушење веша преко велике собе, и качила га за куке и ексере које је претходни станар љубазно оставио, и потом простирала веш. У девет сати Мама Д се спремила и отишла у кревет.

Хана ју је ушушкала.

Топао загрљај.

Мршаве, јаке руке.

У великој соби цедило се с мајица, али само мало, јер их је Мама Д врло пажљиво исцедила. Хана је села у прозор, на широки симс.

Ово је био добар стан.

Сасвим океј, у сваком случају.

Спаваћа соба и кухиња биле су окренуте према дворишту и тамо је окачила креветске чаршаве уместо завеса. На другој страни није било кућа, само је улица лежала доле, а онда дрвеће и вода, морски залив који је цепао град на два дела. Нико није могао да гледа унутра, али је она сама могла да види врло далеко. Седети тамо, у прозору, било је налик летењу. Ништа друго осим црне ноћи и плаже која је сијала у даљини.

Хана је била испуњена надом.

Наравно да су постојали неки проблеми, као, на пример, новац. Колико год да је шкртарила, паре су нестајале пребрзо. Две новчанице од две хиљаде, нешто мало ситниша у новчанику и готово ништа на рачуну. Све укупно – четири хиљаде сто деведесет девет и двадесет. Пре или касније мораће почети и да краде.

Упркос томе, живот се тог дана чинио лепим, баш тада, док је седела тамо, у прозору. Као да је почело неко ново и другачије време. Као да ће се све средити. Бити боље. Можда ће и Маами Д бити боље. Звездани народ није јој био у посети већ месец дана или тридесет три дана, да будемо прецизни. Али је последњи пут, с друге стране, било најгоре до тада.

Нож. Орман.

Не.

Стани. Немој мислити. Не на то. Хана је гласно запевала – *ла-ла-ла-ла, лаааа* – и штипала је себи

шаке све док јој нису пошле сузе. Е тако, било је боље. Мада је било глупо штипати руке. Модрице су се врло јасно виделе. Било је боље штипати ноге.

То је болело.

Добар осећај.

Склизнула је на под и склонила столњак с телевизора. Почела је да мења канале са искљученим тоном на ТВ-у. Реклама за шампон. Серија о болници, бљак. Превише белих мантила. И шприцева. Стресла се и променила канал. *Цај*. Вести. Кућа која је изгорела. *Цај, цај*. Још шампона који је учинио да читава једна породица изгледа срећно, и поново она кућа која гори, и велики сат који је пао са зида од црвене цигле у лавини варница.

Хана се усправила, задубила у телевизор.

Школа! Школа је горела!

Потражила је међу дугмићима и појачала: „... плочица се десила око једанаест сати пре подне. Гашење је настављено све до касног послеподнева, али је пожар сада...“

У кадру се појавио спикер.

„... у потпуности под контролом. А сада временска прогноза. Изволи, Јоне!“

Хана је променила канал, опсовала даљински који је тако споро радио, а онда су се појавили ватрогасци са шлемовима, дим и варнице, деца у групама око фонтане и потом глас спикера: „... евакуисали су се и скупили у парку у близини. Али из непознатих разлога Дорис Андешон нашла се

у школском дворишту баш у тренутку експлозије. Њено је стање озбиљно, али није у животној опасности – захваљујући умногome брзој интервенцији полицајца Јеспера Круне.“ И потом слика гаравог и рашчупаног полицајца кога је Хана одмах препознала – руком је загладио косу, а изгледао је збуњено.

Био је то дуг прилог.

Хана је сазнала да нико од ученика није повређен. Евакуација је изведена на примеран начин. Полиција и наставници су похваљени. Ђаци су у миру напустили школу и сакупили се у парку у близини, а већ од сутра настава ће привремено бити организована у Градској кући. Следеће недеље одељења ће бити распоређена по различитим школама у целом граду.

„Али зашто“, питао је један репортер, „зашто се Дорис Андешон вратила у школу? Како је то могуће? Како је могла да прође блокаде? Сигурно је онда било пропуста у раду полиције?“

„Зашто се вратила“, рекао је шеф полиције, „то ћете морати да питате њу, на крају крајева. Њено стање је стабилно, то су потврдили у болници. Сада треба да будемо задовољни због тога што ниједан ученик није повређен или што није остао у школи. То би било катастрофално.“

И онда је дошло време за временску прогнозу.

И рекламе.

И филм.

И Хана Деметер седела је у мрачној соби испред телевизора, а није видела и није чула, али је знала одговор на репортерово питање. Знала је зашто се Дорис Андешон вратила у школу.

Колико данас има ученика?, питао је Јеспер Круна.
Двадесет седморо, одговорила је Дорис Андешон.

Али било нас је двадесет осморо, помислила је Хана. Двадесет осморо! Погрешно је избројала, а ја сам то знала све време. Мене је заборавила и онда се сетила и вратила се да покупи... Или је можда потрчала.

Хана је све видела пред собом: Дорис Андешон у оној смешној сукњи. Задихану и љуту или можда уплашену. Пробила се кроз блокаде које је полиција поставила, попела се, пузила је, пожурила преко дворишта и одједном је цела школа експлодирала, и камење је летело, помислила је Хана, падала је киша цигала на јадну, уплашену, храбру Дорис, која није била у стању да поведе рачуна о томе колико је ученика имала у својој учионици.

Озбиљно повређена.

Слике су трепериле у Ханиној глави као у оној ужасној серији о болници. Сломљене ноге. Смрскане шаке. Крв, и гипс, и шприцеви, и апарати који пиште, а откуцаји срца су црвене тачке на црном екрану, и онда после останете без свести до краја живота или одузети, па морате да лежите тамо у својој карираној сукњи и пијете болнички сок помоћу искривљене сламке.

Моја грешка, помислила је Хана. Ово је моја грешка.

Смрзавала се, дрхтала је од хладноће. Последњи размрљани остаци торте још су лежали на тацни на поду. Шлаг је почео да се суши. Од текста исписаног црном чоколадом остало је само једно накривљено С. Узела је кашику и размрљала га. Утиснула у шлаг кружећи кашиком док све није постало грозна, грозна гњецава смеса којом бисте се отровали ако је поједете.

Требало је, наравно, да уради исто што и сви други и да изађе у парк.

Да само нисам, помислила је. Да само нисам...

Да нисам – шта?

Испустила је кашику.

Да само нисам прочитала део из књиге.

Зар није тако почело? Устала је. Влажне мајице висиле су с плафона. Испеглане кошуље одмарале су се на софи, одмах уз тек испеглане панталоне. Доле, на поду, лежале су њене оловке и блокови за белешке, у једнако уредним гомилама као и одећа. Тамо се налазила и *Књиџа случајности*, мало по страни. Два пута је прочитала нешто из ње и потом се све само дешавало – готово исто онако како је писало у књизи.

Или сасвим исто?

Хана није била сигурна, није се баш сећала. Зато је покушала још једном. Отворила је књигу трећи

пут и прочитала у треперавој светлости телевизора:
Још једне ноћи ужас ће шајуџајџи у џвоје...

Испустила је књигу и рукама покрила уши. Али то није помогло, већ је чула. Мама Д се пробудила. Из њене собе слабо је одзвањао добро познат лаки смех. Гугутаво ћаскање. Мама Д је била срећна што се Звездани народ, ти невидљиви посетиоци које је само она могла да чује и види, вратио.

Хана је буљила у телевизор, али ништа није видеала.

Немам снаге, помислила је. Не опет.

Паметно решење госпође Вилтон

Хана Деметер седела је на ивици софе у стану госпође Вилтон и кајала се. Била је то лоша идеја. Ужасно лоша, кретенска и смешна. Није имала појма о томе шта да каже и више јој није било јасно зашто је дошла.

А ипак је то изгледало као једино исправно.
Једино могуће.

Постојало је то у њеној глави још кад се пробудила, а можда је то смислила још пре него што је коначно заспала претходне ноћи – смислила у полу-сну, када је Мама Д најзад престала да говори и да се смеје и када је и она сама заспала на кошуљама на софи – да је ћелава госпођа Вилтон нека врста решења проблема.

Баш тако, помислила је. Баш тако! Госпођа Вилтон!
Али сада?

Сада је седела на набреклој кожној софи, нема као риба. Преко пута ње, на другој страни стола с танким ногама, на столици с високим наслоном, се-

Живот Хане Деметер врло је компли-
кован. Најмања јој је брига то што је
помало чудна. Оно што је много горе од
тога јесте чињеница да јој је мајка луда,
затим то што је пара све мање и што је,
поврх свега, школа изгорела у пожару.

У Ханине руке, међутим, доспева
Књига случајности и – све се мења!
Та књига писана је само за Хану.
Али ко ју је написао? И зашто?

ISBN 978-86-7781-891-3

9 788677 818913

www.kreativnicentar.rs